

การพัฒนาศักยภาพของแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง
สำหรับการรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

Developing the Potential of Chae Son Hot Springs, Lampang Province
for Health Tourism

¹สุธิมา ลีเพิ่มพานิช, ²สุธางศรัตน์ แก้วสนั่น, ³ธนภรณ์ ธัญญานนท์

⁴สหัสยา ทองรวม, ⁵รัชชิดา ทวีธรรม, ⁶สุดารัตน์ เกษรินทร์ และ ⁷จุฑาธิปต์ จันทร์เอี้ยด

¹Sutima Leepempanich, ²Suthangrat Kaewsanan, ³Tanaporn Thanyanon

⁴Sahassaya Thongruam, ⁵Runchida Taweeam, ⁶Sudarat Kessarinn and ⁷Jutatip Junead

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail ¹sutimaleepempanich@g.swu.ac.th, ²suthangrat.qeun@g.swu.ac.th, ³tanaporn.teenaa@g.swu.ac.th

⁴sahassaya.thongruam@g.swu.ac.th, ⁵runchida.bonus@g.swu.ac.th

⁶sudarat.kessarinn@g.swu.ac.th, ⁷jutatip@g.swu.ac.th

Received July 26, 2023; Revised November 30, 2023; Accepted December 15, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของแหล่ง น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง สำหรับการรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รูปแบบการวิจัยเป็นแบบ ผสมวิธี พื้นที่วิจัย คือ อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการประเมินศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติของ น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง มาตรฐานคุณภาพ โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน คือ ความ ดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพของแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง ดังนี้ 1) C: Certify การจัดการมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน 2) H: Health การพัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนให้เป็น

แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 3) A: Attractions การส่งเสริมสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น 4) E: Equitability ความเสมอภาคในการใช้งาน 5) S: Sustainable การพัฒนาที่เน้นเป้าหมายด้านความยั่งยืน 6) O: Opportunity พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มโอกาสในการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอนาคต 7) N: Natural การอนุรักษ์ดูแลแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติและปรับปรุงทัศนียภาพโดยรอบ

องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้สามารถนำไปต่อยอดและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ; น้ำพุร้อน; ศักยภาพ; การจัดการ

Abstract

This article aimed to: 1) study and analyze the potential of Chae Son hot spring health promotion tourist attraction, Lampang Province; 2) study the behaviors and demands of the tourists who came to travel at Chae Son hot spring health promotion tourist attraction, Lampang Province; and 3) recommend guidelines for improving the potential of Chae Son hot spring health promotion tourist attraction, Lampang Province. In order to accommodate health promotion and tourist attractions, this study was designed as mixed-methods research. The research results were found as follows:

1. The evaluation of the potential of being a health tourism destination for the types of natural hot springs in Chae Son Hot Spring, Lampang Province, showed that the quality standards overall were at an excellent level.

2. The research results showed that the influencing factors that made tourists travel to Chae Son hot spring were the tourist attractions.

3. The guidelines recommended for improving the potential of Chae Son hot spring health promotion tourist attractions in Lampang Province were as follows: 1) C: Certify tourism standard management to meet the quality standards of natural hot spring health promotion tourist attractions; 2) H: Health as the guideline in developing natural hot springs to become health promotion tourist attractions; 3) A: Attractions as the guideline in promoting tourist attractions to be increasingly well-known; 4) E: Equitability as equality of use; 5) S: Sustainable as the guideline of development by focusing on sustainable goals; 6) O: Opportunity as the guideline in developing tourist attractions in order to increase opportunity in accommodating those health tourists in the future; and 7) N: Natural as the guideline in conserving natural hot springs as well as improving the surrounding scenery.

With knowledge and findings from this research, a team of researchers has discovered the behavior of tourists who travel to Chae Son hot spring, Lampang Province, to assess their potential as a health tourism destination. They have also identified types of natural hot springs and created a model for the development of tourist attractions that can be further developed as a health tourism destination for the types of natural hot springs in other tourist attractions.

Keywords: Health Tourism; Hot spring; Potential; Management

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทย สถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยในปัจจุบันต้องมีการปรับเปลี่ยนตามไปด้วยเพื่อปรับตัวให้เข้ากับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวที่น่าสนใจในการทำให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวแห่งใหม่ นั่นคือ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งเป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยวเพื่อไปทำกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพหรือการบำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพ เช่น การรับคำปรึกษาแนะนำด้านสุขภาพ การออกกำลังกายอย่างถูกวิธี การนวด อบ ประคบสมุนไพร การฝึกปฏิบัติสมาธิ ตลอดจนการตรวจร่างกาย การรักษาพยาบาล และอื่น ๆ (จุไรรัตน์ ฉิมพาลี, 2563)

ในปัจจุบันประเทศไทยนั้นได้เป็นจุดหมายปลายทางในการท่องเที่ยวอันดับต้น ๆ ของโลก มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความน่าดึงดูดใจทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ ธรรมชาติที่มีความสวยงาม และทางด้านวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยสามารถตอบสนองความต้องการในการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้ โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยมีการเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ได้รับความนิยมและมีชื่อเสียงหลายแห่ง อาทิ เช่น โคลนสพาทธรรมชาติ ภูโคลน แม่ฮ่องสอน, พิพิธภัณฑ์การแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร, บ่อน้ำร้อนสวนสาธารณะรักษะวาริน และบ้านรักไทย แม่ฮ่องสอน เป็นต้น โดยน้ำพุร้อนแจ้ซ้อนเป็นหนึ่งในสถานที่ที่น่าสนใจและมีความโดดเด่นในด้านพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเบื้องต้นพบว่าพื้นที่ของน้ำพุร้อนแจ้ซ้อนเป็นสิ่งแวดล้อมประเภทโป่งพุร้อน มีสภาพการเกิดทางธรณีวิทยาที่มีกลิ่นกำมะถันอ่อน ๆ จำนวน 9 บ่อ อุณหภูมิโดยเฉลี่ยของน้ำพุร้อนประมาณ 73 องศาเซลเซียส เป็นแหล่งน้ำพุร้อนที่มีทั้งบ่อน้ำร้อนและบ่อน้ำร้อนที่ไหลซึมขึ้นมา ส่วนน้ำพุร้อนเป็นแบบใส ไม่มีสี (กรมทรัพยากรธรณี, 2566) ด้วยศักยภาพและทรัพยากรของน้ำพุร้อนส่งผลให้ทางอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนมีการให้บริการห้องอาบน้ำแร่แก่นักท่องเที่ยวและกิจกรรมการแช่ไข่ไก่ที่น้ำพุร้อน และเนื่องด้วยบริเวณน้ำพุร้อนไม่สามารถทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้หลากหลาย ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการบริเวณน้ำพุร้อนมีจำนวนน้อย เนื่องจากภายในอุทยาน

แห่งชาติแจ้ซ้อนยังมีบริเวณที่สามารถทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้อีก เช่น น้ำตกแจ้ซ้อน ถ้ำผางาม และชมดอกเสี้ยวบาน แต่บริเวณน้ำพุร้อนแจ้ซ้อนแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งในด้านศักยภาพของทรัพยากรในพื้นที่

ดังนั้นทางคณะผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาในพื้นที่ดังกล่าวว่ายังมีช่องว่างในการจัดการทางการท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้ ทำให้ทางคณะผู้วิจัยมีความต้องการที่จะศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว การจัดการทางการท่องเที่ยวที่เคยมีมาและทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง รวมถึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ได้มาเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการ ประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ รวมไปถึงภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังสามารถนำข้อมูลและปัญหาที่ได้มาไปเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ปัญหาให้แหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อนเป็นหนึ่งในตัวเลือกของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอนาคตของนักท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง สำหรับการรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

กองสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ (2564) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพไว้ว่า “เป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมสถานที่ท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สวยงาม ตลอดจนการเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อน โดยแบ่งเวลาส่วนหนึ่งจากการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและกิจกรรมการรักษาฟื้นฟูสุขภาพไปด้วย”

นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

กองสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ (2564) ได้มีการแบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นออกเป็น 2 แบบ คือ การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ เช่น

การนวด การประคบสมุนไพร ทำสปา การแช่น้ำพุร้อน ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน อีกกลุ่มคือ การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ เป็นการเที่ยวโดยที่มีจุดหมายปลายทางเพื่อรับการรักษาในโรงพยาบาล เช่น การตรวจสุขภาพร่างกาย การรักษาโรค การฟื้นฟูสุขภาพทางการแพทย์

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ แหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติ

กองสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ (2564) มีการแบ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 6 ด้าน คือ

1) นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือ ผู้ที่ต้องการจะบริโภคสินค้าหรือบริการจากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (ชยาภรณ์ ชีรวะพลกุล และ ไพฑูรย์ เจตธำรงค์ชัย, 2561)

2) ทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยว และองค์ประกอบของความพึงพอใจโดยตรงของนักท่องเที่ยวที่ได้รับจากประสบการณ์ระหว่างการท่องเที่ยว มี 2 องค์ประกอบ ดังนี้

2.1 แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมาเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพทางธรรมชาติ แบบที่มนุษย์สร้างขึ้นและแบบผสมผสาน

2.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น การทำสปา การแช่น้ำแร่ การนวด และทำสมาธิ เป็นต้น (Global Wellness Institute, 2015)

3) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว แสดงให้เห็นถึงศักยภาพทางการท่องเที่ยวและส่งผลให้จุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยวมีความโดดเด่นและสร้างความน่าสนใจให้แก่ นักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม บริการเพื่อการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน

4) การขนส่ง ได้แก่ การขนส่งทางบก การขนส่งทางอากาศ และการขนส่งทางน้ำ

5) องค์การทางการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบการท่องเที่ยวโดยตรง คือ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ส่วนหน่วยงานภาคเอกชนที่รับผิดชอบ เช่น สมาคมส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวไทย ผู้ประกอบการนำเที่ยว ผู้ประกอบการสถานที่ท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานของชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาและสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในชุมชน

6) การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและตลาดการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งอาจจะมีการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ศูนย์บริการข่าวสาร และโครงการท่องเที่ยวพิเศษ เป็นต้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

ความหมายพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ให้ความหมายของคำว่าพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เป็นการศึกษากิจกรรมของนักท่องเที่ยวสำหรับการตัดสินใจท่องเที่ยว เพื่อให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความพอใจ โดยพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการ

ตัดสินใจท่องเที่ยวเป็นปฏิกริยาของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการได้รับหรือการใช้บริการทางการท่องเที่ยว รวมถึงกระบวนการหลายๆกระบวนการสำหรับการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวสำหรับการตัดสินใจท่องเที่ยว มีทั้งหมด 9 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การส่งเสริมตลาดทางการท่องเที่ยว ให้ข้อมูลข่าวสารในการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายผ่านสื่อต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้นักท่องเที่ยวได้รับข่าวสาร

ขั้นตอนที่ 2 ความต้องการที่จะท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการท่องเที่ยวขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 สิ่งที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว คือ แรงกระตุ้นที่ทำให้อยากออกเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งมีปัจจัยด้วยกัน 2 ประการ คือ ปัจจัยผลักดันที่เป็นสิ่งกระตุ้นผลักดันให้เกิดความต้องการหลีกเลี่ยงความจำเจในชีวิตประจำวันเพื่อไปท่องเที่ยว และปัจจัยดึงดูดที่เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวออกไปชมแหล่งท่องเที่ยวหรือร่วมกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 4 การตัดสินใจของนักท่องเที่ยว การได้รับข้อมูลทางการท่องเที่ยว ทำให้เกิดความต้องการอยากท่องเที่ยวขึ้นจากสิ่งจูงใจ ส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวในการเป็นส่วนสำคัญในการตัดสินใจท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 5 การวางแผนค่าใช้จ่ายการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายเป็นตัวสำคัญในการออกเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว จึงต้องมีการวางแผนค่าใช้จ่ายก่อนการออกเดินทางไปท่องเที่ยวสถานที่นั้น ๆ

ขั้นตอนที่ 6 การเตรียมการเดินทาง นักท่องเที่ยวจะต้องเตรียมตัวในเรื่องของการจองตั๋วพาหนะที่จะเดินทาง การจองรายการท่องเที่ยว การยืนยันการเดินทาง รวมไปถึงจัดทำเอกสารการเดินทาง

ขั้นตอนที่ 7 การเดินทางท่องเที่ยว จะมีการประเมินผลของการท่องเที่ยวตามประสบการณ์ที่ได้รับ เริ่มตั้งแต่ที่ยานพาหนะที่นำไปท่องเที่ยวเข้าไปสู่แหล่งท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 8 ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม ผู้คน การบริการ หรือสิ่งอำนวยความสะดวก ส่งผลต่อประสบการณ์ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว แสดงออกได้ 2 รูปแบบ คือ ความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจ

ขั้นตอนที่ 9 ทศนคติของนักท่องเที่ยว ถ้านักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวครั้งนี้ อาจส่งผลให้นักท่องเที่ยวกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้งหรือเกิดการบอกต่อ

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

บำเพ็ญจิต แสงชาติ (2540 อ้างอิงใน สิริธัญญา แก้วแกมคำ, 2556) กล่าวเพิ่มเติมว่าการดูแลตนเอง หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนริเริ่มกระทำกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอย่างจริงจัง เช่น การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การดำรงรักษาสุขภาพการวินิจฉัย และการเยียวยารักษาตนเอง รวมทั้งการฟื้นฟูสภาพร่างกาย จิตใจ เพื่อนำไปสู่การมีสุขภาพดี มีความผาสุก โดยบุคคลได้

เรียนรู้และถ่ายทอดจาก ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมและสังคมนอกจากนี้การดูแลตนเองยังเป็นกระบวนการดูแล สุขภาพขั้นปฐมภูมิที่ดำรงอยู่ในวัฒนธรรมและสังคมร่วมกับการดูแลสุขภาพในส่วน ของวิชาชีพและพื้นบ้าน

แฮร์ริส และ กูเตน (Harris and Guten, 1987 อ้างอิงใน สิริินญา แก้วแกมคำ, 2556) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมสุขภาพ (Health Behavior) หมายถึงการปฏิบัติตัวป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพเพื่อ ดำรงภาวะและเป็นการแสดงศักยภาพของมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับ เพนเดอร์ (Pender, 1996 อ้างอิงใน สิริินญา แก้วแกมคำ, 2556) ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่าพฤติกรรมสุขภาพเป็นกิจกรรมที่บุคคลลงมือ กระทำและเชื่อว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้สุขภาพของตนเองดีและมีความผาสุกเกิดศักยภาพที่สูงสุดของ บุคคลครอบคลุมชุมชนและสังคม

พฤติกรรมในการเดินทางของนักท่องเที่ยว

พิศมัย จัตุรันต์ และชวลีย์ ณ กลาง (2565) ได้ให้คำนิยามพฤติกรรมนักท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นสิ่ง ที่นักท่องเที่ยวกระทำไม่ว่าการกระทำนั้นนักท่องเที่ยวจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม ซึ่งได้สื่อถึงการ แสดงออกของแต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้สินค้าและบริการ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นความรู้สึกนึกคิดและการแสดงออกในด้านต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยวทั้งก่อนเดินทาง ระหว่างเดินทาง และหลังการเดินทางท่องเที่ยว ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดและการแสดงออก นั้น ซึ่งองค์ประกอบของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวนั้นมียุคประกอบสำคัญ 7 ประการ ดังนี้ 1) เป้าหมาย 2) ความพร้อม 3) สถานการณ์ 4) การแปลความหมาย 5) การตอบสนอง 6) ผลลัพธ์ที่ตามมา 7) ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาในแหล่งท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นใน การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องใน รวมไปถึงการปรับปรุงและเสริมแต่งแหล่งท่องเที่ยวจากสภาพเดิมไปสู่ สภาพใหม่ที่ดีขึ้นให้เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันก็ต้องอนุรักษ์แหล่ง ท่องเที่ยวควบคู่กันไปด้วย และได้เสนอแนวคิดการพัฒนาสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้ว ไว้ว่ามี ทั้งหมด 8 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสำรวจแหล่งท่องเที่ยว 2) การจัดแบ่งเขตพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว 3) การ กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในแต่ละเขตพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว 4) การจัด กิจกรรมท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในแหล่งท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรม 5) การประเมินขีด ความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวของแต่ละเขตพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว 6) การให้การศึกษาเกี่ยวกับ ผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องบริเวณพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว 7) การจัดให้มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการรู้ 8) การจัดหางบประมาณในการ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เพียงพอ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการในท่องเที่ยว

มนัส สุวรรณ และคณะ (2541) ได้ให้หลักการในการจัดการการท่องเที่ยวโดยต้องพิจารณาการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายจะต้องพิจารณาระบบย่อยและองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยว บทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น รวมถึงการพิจารณาสภาพแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยวไปด้วย

1) ทรัพยากรทางท่องเที่ยว (Tourism Resource) ซึ่งประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว

2) การบริการการท่องเที่ยว (Tourism Services) อันได้แก่ การให้บริการเพื่อการท่องเที่ยวที่มีอยู่พื้นที่หรือกิจกรรมที่มีผลเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้น ๆ

3) การตลาดท่องเที่ยว (Tourism Marketing) โดยเป็นส่วนของความต้องการในการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งหมายรวมถึงกิจกรรม รูปแบบหรือกระบวนการการท่องเที่ยว

นอกจากหลักการในการจัดการท่องเที่ยวซึ่งกล่าวในเบื้องต้นแล้วแนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวยังสามารถนำมาวิเคราะห์การจัดการท่องเที่ยวได้อันประกอบไปด้วย แนวทางการบริหารและจัดการ แนวทางการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยว แนวทางการบริหารและจัดการด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย แนวทางการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น แนวทางการให้ประชาชนกลุ่มและองค์กรอื่น ๆ มีส่วนร่วมแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

บูฮาลิส (Buhalis, 2000) ได้อธิบายความหมายขององค์ประกอบการท่องเที่ยว 6 ประการ หรือ 6 A's ไว้ดังนี้

1) แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) หมายถึง สถานที่ที่มีทรัพยากรที่มีคุณค่า มีความน่าสนใจ หรือมีความน่าดึงดูด ใ้บุคคลตัดสินใจเดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่นั้น ๆ เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ, แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้าง, สถาปัตยกรรมและการจัดกิจกรรมพิเศษ

2) การเข้าถึง (Accessibility) หมายถึง การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว อย่างสะดวกสบาย รวดเร็ว ปลอดภัย โดยยานพาหนะทางบก ทางน้ำและทางอากาศ อาทิ ระบบการคมนาคมทางหลวง ท่าอากาศยาน สถานีขนส่งผู้โดยสาร และยานพาหนะส่วนตัว ซึ่งเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวเช่นกัน

3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกที่สถานที่ท่องเที่ยวต้องเตรียมให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อาทิ ที่พัก ร้านอาหาร ห้างสรรพสินค้า สถานบันเทิง ตลอดจนบริการการท่องเที่ยว และข่าวสาร บริการเหล่านี้สามารถช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวได้

4) โปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป (Available package) หมายถึงโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ผู้เตรียมผ่านคนกลางระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ให้บริการ ซึ่งในโปรแกรมการท่องเที่ยวหนึ่งๆ จะประกอบไปด้วยบริการที่หลากหลาย อาทิ ที่พัก การขนส่ง และอาหาร โดยค่าบริการจะมีราคาถูกกว่าการใช้บริการที่ละรายการ การบริการนี้จะช่วยให้นักท่องเที่ยวมองเห็นถึงความคุ้มค่าของการตัดสินใจใช้บริการ

5) กิจกรรม (Activities) หมายถึง กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมได้ขณะที่กำลังอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว นั้นๆ ซึ่งการมีกิจกรรมที่หลากหลายจะสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้มากกว่า

6) การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Services) หมายถึง การบริการจากแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวควรได้รับ อาทิ ธนาคาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ อินเทอร์เน็ต และโทรคมนาคม การบริการเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับน้ำพุร้อน

ปวาร์ณา อัจฉริยบุตร (2553) ได้กล่าวไว้ว่า น้ำพุร้อน คือ น้ำใต้ดินที่ไหลกลับขึ้นมายังพื้นผิวดินที่มีอุณหภูมิสูงกว่าร่างกายมนุษย์ อาจไหลซึมขึ้นมาหรือพุ่งขึ้นไปบนอากาศสูงๆ น้ำพุมักจะพบตรงที่หินน้ำซึมไหลออกมาหรือบริเวณธารบรอยเลื่อนหรือรอยคดโค้งของหิน เกิดจากน้ำที่ซึมตามร่องหินสู่แหล่งน้ำใต้ดิน และไปสัมผัสกับบริเวณรอยแยกของเปลือกโลกที่มีพลังงานความร้อน ทำให้มีอุณหภูมิสูงขึ้นจนน้ำบางส่วนกลายเป็นไอ ทำให้มีแรงดันกลับขึ้นมาบนพื้นผิวโลก น้ำพุร้อนมักมีแร่ธาตุต่าง ๆ ปะปนอยู่มากมาย เช่น ซิลิกา แคลเซียม คาร์บอนเนต และกำมะถัน น้ำพุร้อนที่ออกมาจากแหล่งน้ำจะมีมาตรฐานหรือไม่ สามารถดูได้ที่อุณหภูมิของน้ำโดยอุณหภูมิของน้ำพุร้อนจะต้องสูงกว่า 25°C และในแหล่งน้ำพุร้อนจะต้องมีแร่ธาตุผสมอยู่เป็นจำนวนไม่น้อยกว่า 1 กิโลกรัมจึงจะเป็นน้ำพุร้อนที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ ประโยชน์ที่ได้รับจากน้ำพุร้อน มีประโยชน์ทั้งในด้านการอุปโภคและบริโภค ในการอุปโภคได้นำน้ำพุร้อนมาใช้ในธุรกิจสปา เป็นการบำบัดรักษาภายนอก ซึ่งน้ำพุร้อนพบปริมาณแร่ธาตุมากเพราะส่วนใหญ่บริเวณที่เกิดจะใกล้กับภูเขาไฟ หรือหินภูเขาไฟเก่า ดังนั้นจึงมีแร่ธาตุซัลเฟตหรือกำมะถันติดขึ้นมา นอกจากนี้ยังมีแร่ธาตุต่าง ๆ กันแตกต่างกันไปตามสภาพทางธรณีวิทยา ความร้อนของแหล่งก็แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับที่มาของความร้อนใต้ผิวดิน เช่น กำมะถันที่มีในน้ำที่เป็นแร่ธาตุสำคัญ เพราะสามารถรักษาโรคผิวหนังได้รวมถึงความร้อนของน้ำพุร้อนจะช่วยให้เลือดลมไหลเวียนดี ขยายรูขุมขนมีผลให้ขจัดสิ่งสกปรกในผิวหนังออกมาได้ ซึ่งอุณหภูมิ 40°C ของน้ำพุร้อน เป็นอุณหภูมิที่เหมาะสมกับการอาบ หรือแช่น้ำพุร้อน มีวิธีการใช้น้ำพุร้อนอยู่หลายวิธี แต่ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ การอาบน้ำโดยการลงไปแช่ตัวในอ่างน้ำวน รวมทั้งการออกกำลังกายใต้น้ำ ซึ่งมีผลต่อการผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ทำให้รู้สึกสบาย แต่ไม่ควรอาบเกิน 20 นาทีเพราะจะทำให้ร่างกายร้อนและเสียเหงื่อมากเกินไป ในน้ำพุร้อนยังมีแร่ธาตุต่าง ๆ ที่เชื่อว่าเป็นประโยชน์ต่อผิวหนัง ประเภทและคุณสมบัติของน้ำพุร้อน น้ำพุร้อนเกิดจากน้ำที่ไหลลงไปตามปล่องหรือรอยร้าวของเปลือกโลก เมื่อน้ำใต้ดินไหล

ไปสัมผัสกับหินร้อนจัดภายใต้ความกดดันสูง น้ำตอนล่างที่อยู่ใกล้กับแหล่งความร้อนจะเดือดและกลายเป็นไอก่อนดันให้น้ำตอนบนเอ่อล้นมาที่ผิวดิน หลังจากนั้นจะมีน้ำพุร้อนที่เดือดจนเป็นไอพุ่งรุนแรงสูงถึง 35-50 เมตร เป็นเวลา 4 นาที จึงหมดพลังลง การแบ่งประเภทน้ำพุร้อนเมื่อพิจารณาจากคุณสมบัติทางกายภาพและทางเคมี เช่น น้ำพุร้อนทั่วไป ต้องมีคุณสมบัติคืออุณหภูมิสูงกว่า 25 องศาเซลเซียสและประกอบด้วยคาร์บอน เกลือและแร่ธาตุต่างๆ น้อยกว่า 1 กรัมต่อลิตร ถ้าเป็นน้ำพุร้อนคาร์บอเนต มีธาตุคาร์บอนและแร่ธาตุอื่น ๆ น้อยกว่า 1 กรัมต่อลิตรเช่นกันแต่มีปริมาณคาร์บอเนตสูงกว่า และอุณหภูมิต่ำหรือเรียกอีกอย่างว่าน้ำพุเย็น น้ำพุร้อนกึ่งไฮดรอลิกเป็นน้ำพุร้อน ที่อุณหภูมิและแรงดันสูงมากจึงพุ่งตัวสูงเหนือผิวดิน ในประเทศไทยพบแหล่งน้ำพุร้อน 112 แหล่ง กระจายอยู่ในภาคเหนือ 66 แหล่ง มีอุณหภูมิอยู่ระหว่าง 32-39°C ภาคใต้ พบน้ำพุร้อนจำนวน 33 แหล่ง มีอุณหภูมิอยู่ระหว่าง 40-80°C ส่วนในภาคตะวันตก ภาคกลาง และภาคตะวันออกมีบ้างแต่มีจำนวนน้อย

มาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2559) ได้ให้ความหมายของคำว่ามาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ ได้แก่ เกณฑ์มาตรฐานหลักของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติและศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ โดยในแต่ละองค์ประกอบต้องมีเกณฑ์มาตรฐานที่จำเป็นสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีการให้บริการน้ำพุร้อนธรรมชาติและดัชนีชี้วัดความมีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 2 ของศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ เป็นการที่แหล่งท่องเที่ยวมีจุดดึงดูดความสนใจ เช่น มีเอกลักษณ์ในด้านต่าง ๆ มีศักยภาพในการรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และความสามารถในการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ความแตกต่างของแหล่งน้ำพุร้อนทางด้านกายภาพในแต่ละพื้นที่และด้านการจัดการพื้นที่จะมีลักษณะเฉพาะแหล่งและมีจุดดึงดูดใจที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นตัวกำหนดว่าแหล่งนั้นมีศักยภาพเพียงพอที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่มีมาตรฐานทั้งในระดับประเทศและในระดับนานาชาติได้ โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา 3 เกณฑ์ ได้แก่

เกณฑ์ที่ 1 แหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว

หลักเกณฑ์ แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่มีการดัดแปลงจนทำให้สภาพธรรมชาติที่มีอยู่เดิมเปลี่ยนไป และสามารถเป็นจุดดึงดูดความสนใจให้กับนักท่องเที่ยวได้

เกณฑ์ที่ 2 ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว

หลักเกณฑ์ บริเวณแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติและบริเวณโดยรอบมีศักยภาพที่จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวรวมถึงการพัฒนาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

เกณฑ์ที่ 3 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

หลักเกณฑ์ การใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อการใด ๆ ต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติ ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสื่อมโทรมหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติเดิม รวมไปถึงการขัดต่อลักษณะภูมิประเทศหรือความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และให้ชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งในการท่องเที่ยวโดยตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวของตน ส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์ของพื้นที่อย่างยั่งยืน

น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน

สำนักงานอุทยานแห่งชาติ (2566) ได้กล่าวว่า น้ำพุร้อนแจ้ซ้อนตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ประมาณ 3 ไร่ เป็นแหล่งน้ำพุร้อนที่มีกลิ่นกำมะถันค่อนข้างอ่อน มีจำนวน 9 บ่อ เป็นสิ่งแวดล้อมประเภทโป่งพุร้อน น้ำพุร้อนมีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 73 องศาเซลเซียส กรมทรัพยากรธรณี (2566) ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะทางธรณีเคมีของแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน มีทั้งที่เป็นแบบบ่อน้ำร้อนและแบบบ่อน้ำร้อนที่ไหลซึมขึ้นมาเป็นแบบใส น้ำไม่มีสี พบก้อนหินใหญ่ซึ่งเป็นหินแกรนิตและหินควอร์ตไซต์ที่สามารถแปรสภาพเป็นแร่ควอร์ตซ์และแร่ซิลิกาไร้รูปผลึก ส่วนทรัพยากรบริเวณน้ำพุร้อนจะเป็นหินฟิลไลต์ หินฟิลไลต์เนื้อคาร์บอน และหินฟิลไลต์เนื้อซิลิกายุค Silurian-Devonian

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งามนิจ แสนนำพลและคณะ (2563) ศึกษาสถานการณ์และศักยภาพของธุรกิจเชื่อมโยงการท่องเที่ยวรอบแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำพุร้อนในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ 6 จังหวัด โดยการสำรวจภาคสนาม สังเกตการณ์ และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบกิจการ ผลการศึกษาพบว่า จากการสัมภาษณ์ในประเด็นสถานการณ์ของธุรกิจเชื่อมโยงการท่องเที่ยวรอบแหล่งท่องเที่ยว ประเภทน้ำพุร้อนพบว่าด้านที่ 1 สถานการณ์ด้านการเมืองส่งผลกระทบต่อการเพิ่มหรือลดของจำนวนลูกค้ารายได้ของธุรกิจ และการจ้างงานคนท้องถิ่นอยู่ระดับน้อย ด้านที่ 2 สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ การเติบโตของ เศรษฐกิจ ฤดูกาลท่องเที่ยว ส่งผลต่อการเพิ่มหรือลดจำนวนลูกค้า รายได้ของธุรกิจ และการจ้างงานคนท้องถิ่นอยู่ใน ระดับมากที่สุด ด้านที่ 3 สถานการณ์ด้านสังคมและวัฒนธรรม ในส่วนของพฤติกรรมผู้บริโภค วิถีชีวิตและ วัฒนธรรมที่ใส่ใจในสุขภาพ ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการธุรกิจเชื่อมโยงน้ำพุร้อนอยู่ในระดับมาก ประการที่ 4 สถานการณ์ด้านเทคโนโลยี การเข้าถึงเทคโนโลยีของประชากร และจำนวนบุคลากรด้านเทคโนโลยี และการใช้ Wi-Fi มีความสำคัญต่อธุรกิจเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวในระดับมาก ส่งผลต่อการเพิ่มหรือลดของจำนวน ลูกค้า รายได้ของธุรกิจ และการจ้างงานคนท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก และในส่วนของงานวิจัยและพัฒนาสินค้าและ บริการด้านการท่องเที่ยวนั้นการใช้เทคโนโลยีมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก จะเห็นได้ว่าแหล่งน้ำพุร้อนเป็นศูนย์กลางรายล้อมด้วยธุรกิจ เชื่อมโยง สามารถช่วยกระจายรายได้สู่ธุรกิจเชื่อมโยงทุกประเภท

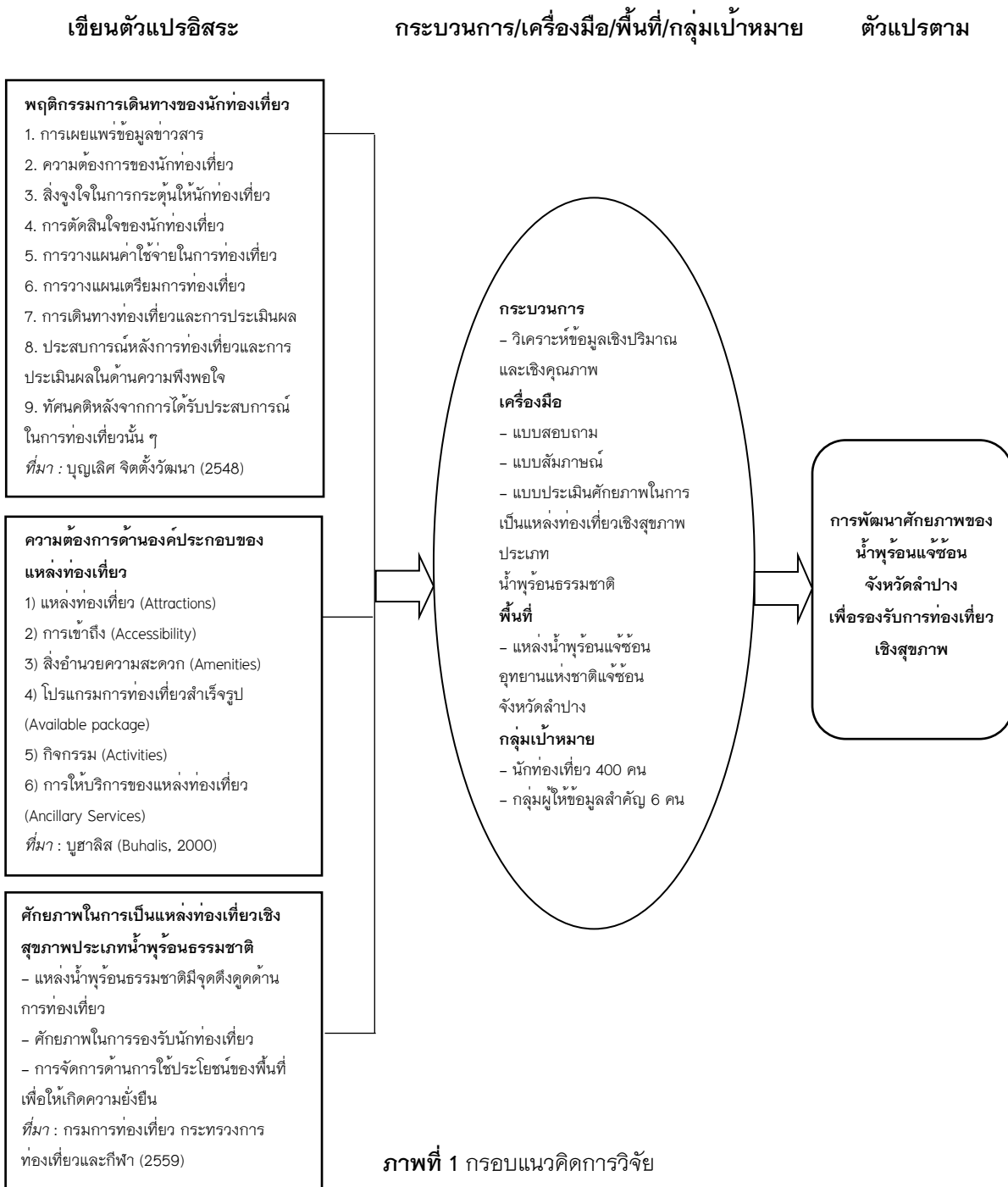
สุนิษา เพ็ญทรัพย์ และ ปวันรัตน์ แสงสิริโรจน์ (2555) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กรณีศึกษาบ่อน้ำพุร้อนรักษะวาริน

อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ผลการศึกษาพบว่า ด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวมีการทำการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 10 ด้าน ได้แก่ ด้านเพศ ด้านอายุ ด้านอาชีพ ด้านรายได้ ด้านวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว ด้านความถี่ในการท่องเที่ยว ด้านรูปแบบของการท่องเที่ยว ด้านช่วงเวลาในการท่องเที่ยว ด้านระยะเวลาในการท่องเที่ยว และด้านวิธีที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยว สรุปผลได้ว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่บ่อน้ำพุร้อนรักษะวาริน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง มีลักษณะพฤติกรรม ดังนี้ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวอยู่ในช่วงอายุ 20 - 30 ปี มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษาเป็นส่วนใหญ่ มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวเพื่อมาพักผ่อนหย่อนใจ ความถี่ในการท่องเที่ยวอยู่ที่ 1 - 2 ครั้งต่อสัปดาห์ รูปแบบการท่องเที่ยวยพบว่าการเดินทางกับเพื่อนและครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ ช่วงเวลาในการท่องเที่ยว คือ วันหยุดสุดสัปดาห์ ระยะเวลาในการท่องเที่ยวมีการท่องเที่ยววันเดียว และวิธีที่ใช้ในการเดินทางมีการใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทางท่องเที่ยวมากที่สุด ส่วนในด้านความพึงพอใจแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสถานที่ ควรมีจัดหาให้มีที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจมากกว่านี้ในบริเวณโดยรอบสถานที่ท่องเที่ยว รวมทั้งควรมีการรักษาความสะอาดของบริเวณโดยรอบ 2) ด้านการอำนวยความสะดวก ควรจัดให้มีห้องอาบน้ำแร่ส่วนตัวเพื่อสะดวกในการอาบน้ำของนักท่องเที่ยวในบริเวณบ่อน้ำพุและควรมีการบำรุงรักษาและทำความสะอาดบริเวณบ่อน้ำพุ 3) ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ ควรเพิ่มจำนวนบุคลากรผู้บริการมากกว่านี้และบุคลากรควรมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 4) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมให้มากขึ้นเพื่อเป็นทางเลือกแก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น

รัฐสุวรรณ กิ่งแก้ว และ ดำรง โยธารักษ์ (2561) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแบบแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภาคีเครือข่ายของจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่รองรับการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของภาคใต้ตอนบน ควรเป็นแบบวงกลม โดยใช้รูปแบบ SAPA Model และควรส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพใช้ 4 ปัจจัยที่บ่งชี้ความสำเร็จของ TMBC Model ผ่านการดำเนินขั้นตอน 3 ส่วน คือ ขั้นตอนที่หนึ่ง การกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ขั้นตอนที่สอง การเสนอข้อมูลต่อคณะกรรมการและบริหารงานกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย เพื่อสร้างการยอมรับจากอีก 6 จังหวัด ผ่านหัวหน้าสำนักงานจังหวัด ในฐานะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ กบก.อ่าวไทย สำหรับบรรจุเข้าที่ประชุม และขั้นตอนสุดท้าย การกำหนดบทบาทหน้าที่ รายละเอียดการเชื่อมโยงเครือข่าย และระยะเวลาดำเนินงานของจังหวัดนครศรีธรรมราช ในการเป็นต้นแบบและพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของภาคใต้ตอนบน

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงเป็นแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดพฤติกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยว(บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา) ความต้องการด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว(Buhalis) และศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ(กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีประสบการณ์เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) คณะผู้วิจัยได้กำหนดตัวอย่างที่เป็นแบบสอบถามจากประชากรที่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนแล้ว โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนไว้ที่ 0.05 (สัดส่วนความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ ร้อยละ 5 ประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ใช้วิธีการคัดเลือกโดยเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ 2 กลุ่ม จำนวน 6 คน คือ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ 4 คน และตัวแทนภาคเอกชน 2 คนเป็นการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการประเมินศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อน เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา โดยจะเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ที่มีความยินดีและสมัครใจเป็นผู้ให้ข้อมูลเท่านั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด โดยพิจารณาจากกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ได้ทำการศึกษาเบื้องต้น ซึ่งกำหนดตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาสร้างเป็นแบบสอบถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด แบ่งออกเป็น 4 ตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวไปยังแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง โดยลักษณะของแบบสอบถามใช้ประเภทแบบคำถามหลายตัวเลือกและแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 11 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว โดยลักษณะของแบบสอบถามใช้ ประเภทมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert's Scale) โดยการให้คะแนนเป็น 5, 4, 3, 2, 1 จำนวน 32 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง สำหรับการรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน ได้กำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนไว้ที่ 0.05 (สัดส่วนความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ ร้อยละ 5 นำข้อมูลที่ได้มาบันทึกในเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อประมวลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (SPSS) เพื่อใช้ศึกษาและคำนวณหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำค่าทางสถิติ

มาอ่านตีความ เพื่อสรุปข้อมูลขั้นต้นจากแบบสอบถามที่เก็บได้ 2) แบบสัมภาษณ์ ใช้คำถามแบบปลายเปิดในรูปแบบกึ่งโครงสร้างใช้คำถามแบบปลายเปิดในรูปแบบกึ่งโครงสร้าง โดยสร้างคำถามจากทฤษฎีพฤติกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยว ทฤษฎีแหล่งท่องเที่ยวและศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ จากกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 3) แบบประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ โดยจะนำเกณฑ์ทั้ง 3 ด้านมาใช้ในการพิจารณา ได้แก่ เกณฑ์ที่ 1 แหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว เกณฑ์ที่ 2 ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว เกณฑ์ที่ 3 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยสร้างคำถามจากทฤษฎีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รวบรวมข้อมูลโดยแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งได้จากการรวบรวมข้อมูลจากตำราและแหล่งค้นคว้าอื่น ๆ ได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ปริญญานิพนธ์ แหล่งข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และบทความวิจัยที่ได้รับการเผยแพร่ในวารสารนานาชาติซึ่งอยู่ในฐาน Scopus, Google Scholar และบทความวิจัยที่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการ TC11 และ TC12 และจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2 กลุ่ม จำนวน 6 คน ได้แก่ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ 4 คน และภาคเอกชน 2 คน และการเก็บแบบสอบถามจาก นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีประสบการณ์เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ระหว่างวันที่ 9 มกราคม ถึงวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุด ไปบันทึกในเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อประมวลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (SPSS) ในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต และสำรวจ ได้ทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และถอดแบบสอบถาม จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา Content Analysis โดยวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาเพื่อนำข้อมูลและปัญหาที่ได้ไปเสนอแนวทางให้น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน เพื่อนำไปประกอบการแก้ปัญหาและพัฒนาศักยภาพในแหล่งท่องเที่ยว

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติจากการประเมินด้วยคู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 3 คน โดยทำการประเมิน 1 ครั้ง มีมาตรฐานคุณภาพ โดยรวมอยู่ในระดับ ดีมาก คือ มีคะแนนจากการประเมินเท่ากับ 94 คะแนน หรือร้อยละ 75.2 สัญลักษณ์ ★★★★★ ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติของน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง

ผลการประเมินศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	(ค่าคะแนน A*B)
ประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติของน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง	
เกณฑ์ที่ 1 แหล่งน้ำพุร้อนมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว	35 คะแนน / ร้อยละ 28
เกณฑ์ที่ 2 ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว	18 คะแนน / ร้อยละ 14.4
เกณฑ์ที่ 3 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน	41 คะแนน / ร้อยละ 32.8
คะแนนรวมทั้งหมด	94 คะแนน / ร้อยละ 75.2

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่าผลศึกษาความต้องการด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) จากกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 คน ที่มีประสบการณ์เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน ตำบลเมืองปาน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์มาลงรหัสในโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (SPSS) และทำการวิเคราะห์ และประมวลผลคำนวณแสดงผลดังรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวบุคคลของผู้ทำแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ทำแบบสอบถาม จำนวน 400 คน จากการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) มีผลดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 277 คน (56.8%) เพศชาย จำนวน 163 คน (40.8%) และไม่ระบุเพศ จำนวน 10 คน (2.55%) ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 23-29 ปี จำนวน 146 คน (36.5%) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 191 คน (47.8%) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 209 คน (52.3%)

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จากอินเทอร์เน็ต จำนวน 224 คน (33.53%) วัตถุประสงค์ที่นักท่องเที่ยวมาเดินทางท่องเที่ยวเพื่อท่องเที่ยว/พักผ่อน จำนวน 388 คน (86.22%) ระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวใช้ ส่วนใหญ่จะไม่ค้างคืน จำนวน 357 คน (89.25%) กิจกรรมหลักที่นักท่องเที่ยวต้องการทำในแหล่งน้ำพุร้อน ได้แก่ ลวกไข่ จำนวน 339 คน (46.44%) บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็น ครอบครัวจำนวน 295

คน (54.83%) สื่อที่มีอิทธิพลในเดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนส่วนใหญ่ คือ เฟซบุ๊ก จำนวน 268 คน (42.01%) โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับเรื่อง ความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 149 คน (37.25%) จำนวนค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนต่อครั้ง ส่วนใหญ่จะมีค่าใช้จ่าย ต่ำกว่า 1,000 บาท จำนวน 224 คน (56%) ซึ่งมีรูปแบบการเดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนกับครอบครัว จำนวน คน 265 คน (66.25%) ระยะเวลาที่ใช้ในการวางแผนสำหรับการท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อน น้อยกว่า 1 สัปดาห์ จำนวน 321 คน (80.25%) ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางมายังแหล่งน้ำพุร้อนส่วนใหญ่โดยรถยนต์ส่วนตัว จำนวน 360 คน (90%)

ส่วนที่ 3 ความต้องการด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง รายละเอียด ดังนี้

ความต้องการด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านแหล่งท่องเที่ยว (Attractions)			
สถานที่ท่องเที่ยวมีสภาพแวดล้อมที่สวยงามและทัศนียภาพที่ดี	4.36	0.66	มากที่สุด
สถานที่ท่องเที่ยวมีความหลากหลายด้านทรัพยากรและกิจกรรม	4.13	0.75	มาก
อัตราค่าเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสมและคุ้มค่า	3.97	0.88	มาก
มีการดูแลรักษาความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยว	4.09	0.80	มาก
แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่นิยมและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก	4.42	0.70	มากที่สุด
มีพื้นที่ทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เพียงพอและมีความปลอดภัย	4.24	0.69	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.20	0.53	มาก
ด้านการเข้าถึง (Accessibility)			
การเดินทางมีความสะดวกรวดเร็วและง่ายต่อการเข้าถึง	4.08	0.84	มาก
สามารถเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบ	3.83	1.02	มาก
สามารถเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบ	3.32	1.17	ปานกลาง
เส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความปลอดภัย	3.97	0.79	มาก
คุณภาพของถนนในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	3.93	0.83	มาก
เฉลี่ย	3.83	0.70	มาก
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)			
มีป้ายสื่อความหมายที่ชัดเจน ในการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งน้ำพุร้อน และวิธีปฏิบัติในการแช่หรืออาบน้ำพุร้อน	4.25	0.76	มากที่สุด
การบริการร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่ม ร้านขายของฝาก ร้านขายของที่ระลึก มีราคาที่เหมาะสม	4.02	0.76	มาก
ห้องอาบน้ำ บ่อน้ำพุร้อน ห้องสุขา มีความสะอาด	3.95	0.84	มาก
ที่จอดรถเพียงพอต่อความต้องการและเหมาะสมกับสถานที่	4.09	0.78	มาก
สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น การประปา การไฟฟ้า สัญญาณโทรศัพท์มือถือ มีบริการที่เพียงพอ	4.15	0.71	มาก
เฉลี่ย	4.09	0.57	มาก

ความต้องการด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านโปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป (Available package)			
มีบริการนำเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อน	3.55	1.06	มาก
มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติในแหล่งน้ำพุร้อนและพื้นที่เชื่อมโยง	3.90	0.88	มาก
มีโปรแกรมการท่องเที่ยวให้เลือกที่หลากหลาย	3.70	0.96	มาก
โปรแกรมการท่องเที่ยวมีความคุ้มค่าต่อราคาที่จ่าย	3.81	0.92	มาก
เฉลี่ย	3.74	0.79	มาก
ด้านกิจกรรม (Activities)			
มีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น แช่น้ำร้อน อาบน้ำแร่ ลวกไข่	4.48	0.67	มากที่สุด
กิจกรรมช่วยส่งเสริมสุขภาพของท่าน	4.19	0.78	มาก
กิจกรรมมีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน	4.12	0.71	มาก
กิจกรรมสามารถสร้างประสบการณ์และความประทับใจ	4.20	0.73	มาก
เฉลี่ย	4.25	0.60	มากที่สุด
ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services)			
มีศูนย์ให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว	4.12	0.75	มาก
มีช่องทางการติดต่อสถานที่ท่องเที่ยวที่ง่ายและรวดเร็ว	4.05	0.78	มาก
มีเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวเพียงพออย่างทั่วถึง	3.98	0.82	มาก
มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต (Free Wi-Fi) ภายในแหล่งน้ำพุร้อนอย่างทั่วถึง	3.78	0.92	มาก
มีห้องพยาบาลหรือสถานพยาบาลภายในแหล่งท่องเที่ยว	3.80	0.82	มาก
เฉลี่ย	3.95	0.64	มาก
ด้านความพึงพอใจภาพรวมต่อแหล่งท่องเที่ยว			
ความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวในแหล่งน้ำพุร้อน	4.30	0.64	มากที่สุด
ท่านมีแนวโน้มในการบอกต่อประสบการณ์การการท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อน	4.32	0.68	มากที่สุด
มากน้อยเพียงใด			
ท่านได้รับการบริการที่ดีในแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อน	4.19	0.75	มาก
เฉลี่ย	4.27	0.60	มากที่สุด

จากตารางพบว่า ความต้องการด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยรวมมีระดับความพึงพอใจด้านกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.60) และ โดยรวมมีระดับความพึงพอใจ ด้านโปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.74$, S.D. = 0.79) และระดับความพึงพอใจภาพรวมต่อแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อน ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.64) ในการมีแนวโน้มในการบอกต่อประสบการณ์การท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อน

ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 2 กลุ่ม ดังนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ผลการสัมภาษณ์ดังนี้

ผู้ประกอบการ มีความเห็นเกี่ยวกับแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อนว่าเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวมาเพื่อพักผ่อน และสามารถส่งเสริมสุขภาพของนักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมาใช้บริการ

อาบน้ำแร่ แช่เท้าในน้ำพุร้อน แช่ไข่ ในส่วนของหน่วยงานภาครัฐมีความเห็นว่าแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อนเป็นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่นักท่องเที่ยวมาเพื่อบำบัดรักษาสุขภาพร่างกาย เนื่องจากน้ำพุร้อนมีประโยชน์แก่ร่างกาย ช่วยในเรื่องระบบไหลเวียนเลือดคลายความเมื่อยล้าและมาเพื่อพักผ่อน ในด้านของกิจกรรมที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาใช้บริการ ผู้ประกอบการได้ให้ความเห็นว่ากิจกรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว คือ การลวกไข่ น้ำแร่ การแช่เท้า การอาบน้ำแร่ ส่วนหน่วยงานภาครัฐให้ความเห็นว่า การอาบน้ำแร่ การแช่เท้าในบ่อน้ำแร่กลางแจ้งนั้นเป็นกิจกรรมที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาใช้บริการ ผู้ประกอบการและหน่วยงานภาครัฐได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความแตกต่างของจำนวนนักท่องเที่ยว ก่อนและหลังการแพร่ระบาดของ COVID-19 ว่า ก่อนการแพร่ระบาดนั้นมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเป็นจำนวนมากและมีรายได้ที่ดี หลังจากการแพร่ระบาดนักท่องเที่ยวลดลงเป็นจำนวนมาก แต่ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวเริ่มกลับมาใช้บริการน้ำพุร้อน ผู้ประกอบการคิดว่าจุดดึงดูดที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ คือ น้ำพุร้อนและน้ำตก ในส่วนของหน่วยงานภาครัฐ ให้ความเห็นว่าจุดดึงดูด คือ การบริการห้องอาบน้ำแร่ที่มีทั้งรูปแบบห้องส่วนตัวและกลางแจ้งให้นักท่องเที่ยวได้เลือกใช้บริการ ด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและหน่วยงานภาครัฐได้ให้ความเห็นว่า ที่แหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อนนั้นมีศักยภาพเพียงพอ แต่หากนักท่องเที่ยวเข้ามาในจำนวนมากอาจไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวทั้งหมดได้ เช่น จุดบริการนวดแผนไทย ห้องอาบน้ำแร่ เป็นต้น จึงควรมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ และหน่วยงานภาครัฐมีความเห็นด้านแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว โดยต้องการให้มีการปรับปรุงบริเวณลานน้ำพุร้อน เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่เป็นบุคคลทุกพลภาพ สามารถใช้รถเข็นไปสู่จุดแช่เท้าได้ ในด้านการเข้าถึงแหล่งน้ำพุร้อน ด้านผู้ประกอบการและหน่วยงานภาครัฐนั้นมีความเห็นตรงกันว่า เส้นทางมีความสะดวกสำหรับผู้ที่ใช้ยานพาหนะส่วนตัว แต่หากใช้บริการขนส่งสาธารณะนั้นไม่ค่อยมีความสะดวก เนื่องจากไม่ค่อยมีรถสาธารณะเข้าถึง และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะใช้ยานพาหนะส่วนตัวในการเดินทางมาที่แหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน ในส่วนของผลกระทบทางบวกและทางลบจากการเข้ามาของนักท่องเที่ยวหลังจาก COVID-19 ผู้ประกอบการได้ให้ความเห็นว่าผลกระทบทางบวกคือธรรมชาติได้ฟื้นฟูสามารถขายของทางออนไลน์ได้ ส่วนในผลกระทบทางลบคือร้านค้าบางร้านได้ปิดตัวลง รายได้จากการค้าขายลดลงจากก่อนการแพร่ระบาด และหน่วยงานภาครัฐได้มีความเห็นกับผลกระทบทางบวกว่าธรรมชาติได้มีการฟื้นฟู รายได้กลับเข้ามาสู่แหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน คนในชุมชนบริเวณโดยรอบแหล่งน้ำพุร้อนมีรายได้จากการเข้ามาของนักท่องเที่ยว และยังไม่เจอผลกระทบทางลบเนื่องจากผู้คนทำการป้องกันตัวเอง และผู้ประกอบการมีความเห็นในด้านของคนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยคนในชุมชนมีการเข้ามาประกอบอาชีพภายในแหล่งน้ำพุร้อน เช่น การขายสินค้า OTOP การเปิดร้านอาหารและการนวดแผนไทย ในด้านของหน่วยงานภาครัฐมีการประชุม PAC การประชุมคณะกรรมการที่มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร การประชุมผ่านที่ปรึกษาอุทยานและมีการนำเสนอความคืบหน้าของสิ่งที่ทำอยู่และนำเสนอสิ่งที่จะทำเพื่อนำไปแจ้งให้แก

คนในชุมชน และมีการให้คนในชุมชนเข้ามาประกอบอาชีพ เช่น การนวดแผนไทย การจำหน่ายสินค้า OTOP การขายของที่ระลึก ร้านอาหาร และนักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างไร ด้านผู้ประกอบการได้ให้ความเห็นว่านักท่องเที่ยวให้ความร่วมมือที่ดี มีการทิ้งขยะตามจุดที่จัดไว้ให้ ด้านหน่วยงานภาครัฐให้ความเห็นว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการทิ้งขยะในจุดที่จัดไว้ให้และรักษาความสะอาด มีการจัดโครงการขยะคืนถิ่นให้นักท่องเที่ยวให้นำขยะกลับไปทิ้งที่บ้าน ไม่ให้นักท่องเที่ยวนำภาชนะที่เป็นพลาสติกเข้ามาใช้ในบริเวณแหล่งน้ำพุร้อน และด้านการใช้พื้นที่แหล่งน้ำพุร้อนให้เกิดความยั่งยืนหน่วยงานภาครัฐได้ให้ความเห็นว่ามีการจัดการด้านพื้นที่ใช้สอยที่ไม่ทำลายธรรมชาติเดิมที่มีอยู่ ไม่มีการสร้างสิ่งก่อสร้างที่บดบังทัศนียภาพของน้ำพุร้อน และยังคงสภาพของบริเวณน้ำพุร้อนไม่ให้เปลี่ยนแปลงไป ในส่วนของข้อเสนอแนะผู้ประกอบการได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการเพิ่มพื้นที่ลานจอดรถเพื่อให้เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว และหน่วยงานภาครัฐได้ให้ความเห็นว่าควรเพิ่มจำนวนห้องอาบน้ำแร่ ทั้งแบบกลางแจ้ง และรูปแบบห้องส่วนตัว ควรสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่บุคคลทุพพลภาพ และด้านการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวให้แพร่กระจายมากยิ่งขึ้นเพื่อการติดต่อที่สะดวกและรวดเร็ว เช่น การติดต่อผ่านสื่อโซเชียลต่างๆ

จากการสัมภาษณ์ทุกฝ่ายมีความเห็นตรงกันในประเด็นดังนี้ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการแหล่งน้ำพุร้อนมีการเข้ามาเพื่อพักผ่อน และฟื้นฟูบำบัดรักษาสุขภาพ โดยการอาบน้ำแร่ แช่น้ำพุร้อน แช่ไข่ เล่นน้ำตก เนื่องจากมีผลประโยชน์ที่ดีแก่สุขภาพ ช่วยในเรื่องระบบหมุนเวียนเลือด การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ มีกิจกรรมและจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวคือการอาบน้ำแร่ การแช่เท้าในน้ำพุร้อน ในช่วงก่อนการแพร่ระบาดของ COVID-19 ได้มีการเข้ามาใช้บริการของนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมาก และหลังจากการแพร่ระบาดในปัจจุบันก็ได้เริ่มมีการกลับมาของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการที่แหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อนมากขึ้น ส่วนผลกระทบทางบวกจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 นั้นคือธรรมชาติได้มีการฟื้นฟูมีรายได้กลับมาสู่แหล่งน้ำพุร้อน ในด้านของศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวหากมีการเข้ามาของนักท่องเที่ยวในจำนวนมาก อาจมีการรองรับที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ลานจอดรถ บ่อน้ำพุร้อน ห้องอาบน้ำแร่ ส่วนด้านการเข้าถึงเส้นทางที่เข้ามายังแหล่งน้ำพุร้อนนั้นมีความสะดวกแต่ในส่วนของขนส่งสาธารณะนั้นยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ และคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งน้ำพุร้อน เช่น การเข้ามาประกอบอาชีพค้าขายภายในน้ำพุร้อน การขายสินค้า OTOP การเปิดร้านอาหาร การนวดแผนไทย และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและให้ความร่วมมือในการทิ้งขยะ มีโครงการขยะคืนถิ่นให้นักท่องเที่ยวให้นำขยะกลับไปทิ้งที่บ้าน และไม่นำภาชนะที่ทำจากพลาสติกเข้ามาใช้ในบริเวณพื้นที่น้ำพุร้อน

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง การพัฒนาศักยภาพของแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน ตำบลเมืองปาน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาในวัตถุประสงค์ที่ 1 และวัตถุประสงค์ที่ 2 มาวิเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง สำหรับการรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ นำเสนอผ่านตัวอักษรภาษาอังกฤษภายใต้คำว่า **CHAESON MODEL (แจ้ซ้อน โมเดล)** ดังรายละเอียดต่อไปนี้

C: Certify การจัดการมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ

H: Health แนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

A: Attractions แนวทางในการส่งเสริมสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

E: Equitability ความเสมอภาคในการใช้งาน

S: Sustainable แนวทางในการพัฒนาที่เน้นเป้าหมายด้านความยั่งยืน

O: Opportunity แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มโอกาสในการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอนาคต

N: Natural แนวทางการอนุรักษ์ดูแลแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติและปรับปรุงทัศนียภาพโดยรอบ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง พบว่า ผลการประเมินศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติของน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง มาตรฐานคุณภาพ โดยรวมอยู่ในระดับ ดีมาก สอดคล้องงานวิจัยของ งามนิจ แสนนำพล และคณะ (2563) ที่กล่าวว่า แหล่งน้ำพุร้อนในเหนือ 6 จังหวัด ถือเป็นแหล่งน้ำพุร้อนที่มีคุณภาพของประเทศไทย สามารถช่วยกระจายรายได้สู่ธุรกิจเชื่อมโยงทุกประเภท

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง พบว่า พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง พบว่าพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน ตรงกับแนวคิดเรื่องพฤติกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยว ของพิศมัย จัตุรันต์ และ ขวลิย์ ณ ถลาง (2565) ที่กล่าวไว้ว่าพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวกระทำ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำนั้นนักท่องเที่ยวจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม ซึ่งได้สื่อถึงการแสดงออกของแต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้สินค้าและบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นความรู้สึกนึกคิดและการแสดงออกในด้านต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยวทั้งก่อนเดินทาง ระหว่างเดินทาง และหลังการเดินทางท่องเที่ยว ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดและการแสดงออกนั้น ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และจากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลที่ทำให้

นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน คือ ความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สุณิษา เพ็ญทรัพย์ และปวันรัตน์ แสงสิริโรจน์ (2555) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กรณีศึกษา บ่อน้ำพุร้อนรักษะวาริน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง มีรูปแบบพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกับผลการวิเคราะห์ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง สำหรับการรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพของแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง สำหรับการรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนั้น พบว่ากับตรงกับทฤษฎีเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ที่กล่าวไว้ว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงการปรับปรุงและเสริมแต่งแหล่งท่องเที่ยวจากสภาพเดิมไปสู่สภาพใหม่ที่ดีขึ้นให้เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันก็ต้องอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวควบคู่กันไปด้วย และยังตรงกับวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดนครศรีธรรมราช ของ รัฐศวรรธน์ กิ่งแก้ว และ ดำรงโยธารักษ์ (2561) ที่ได้ผลการศึกษาว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภาคีเครือข่ายของจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อบริการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของภาคใต้ตอนบนควรเป็นแบบวงกลม โดยใช้รูปแบบ SAPA Model ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 และจากผลการวิจัยทางคณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำ CHAESON Model เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปางสำหรับการรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้ดีขึ้น

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยจะเป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพของแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง สำหรับการรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ นำเสนอผ่านตัวอักษรภาษาอังกฤษได้คำว่า CHAESON MODEL (แจ้ซ้อน โมเดล) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

C: Certify การจัดการมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ เป็นกรอบแนวคิดในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ โดยเน้นการกำหนดมาตรฐานที่คำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และต้องไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงคำนึงถึงองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 6 ด้าน เพื่อเป็นต้นแบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติของประเทศ โดยคุณค่าจากการเป็นต้นแบบ คือความเป็นสากลและเพิ่มคุณค่าให้แก่แหล่งน้ำพุร้อนแสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ในพัฒนาการรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

H: Health แนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทุกรูปแบบ ทั้งผู้ที่ต้องการมา

เพื่อบำบัดหรือฟื้นฟูร่างกาย เช่น ผู้พิการ ผู้ที่มีโรคประจำตัว และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเพื่อพักผ่อน โดยพัฒนาทั้งในด้านการบริการ ด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกที่มีอยู่ภายในแหล่งน้ำพุร้อนเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการและรองรับนักท่องเที่ยวได้ทุกรูปแบบ ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องสามารถช่วยส่งเสริมสุขภาพและทำให้เกิดประโยชน์ที่ดีต่อสุขภาพของนักท่องเที่ยวและผู้ที่มาใช้บริการ

A: Attractions แนวทางในการส่งเสริมสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุด เพราะสามารถโน้มน้าวใจให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจที่จะเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวได้ ไม่ว่าจะเป็นในด้านของสิ่งดึงดูดใจที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น น้ำตก น้ำพุร้อน เป็นต้น หรือสิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น กิจกรรมภายในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น โดยน้ำพุร้อนถือว่าเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อทำให้น้ำพุร้อนเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นจึงต้องมีแนวทางในการส่งเสริมสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว โดยจัดให้มีความหลากหลายของสิ่งดึงดูดใจในด้านของกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในบริเวณแหล่งน้ำพุร้อนให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้เกิดความดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว และนอกจากนี้ยังต้องมีการพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและหลากหลายมากขึ้นและส่งเสริมความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวอีกด้วย

E: Equitability ความเสมอภาคในการใช้งาน โดยคำนึงออกแบบเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้ทุกคนในสังคมสามารถใช้ได้โดยไม่มีข้อจำกัดทางด้านอายุและสภาพร่างกาย ได้แก่ การสร้างทางลาดสำหรับผู้พิการและคนชราให้ถูกต้อง ครอบคลุม และปลอดภัย การออกแบบทางเดินสำหรับผู้พิการทางสายตา การสร้างพื้นที่แช่เท้าบริเวณบ่อน้ำพุร้อนสำหรับคนพิการ การสร้างราวจับทางขึ้นลงหรือทางลาดชันบริเวณน้ำพุร้อนเพื่อความปลอดภัย และการทำป้ายสื่อความหมายที่ครอบคลุมและเข้าใจง่าย

S: Sustainable แนวทางในการพัฒนาที่เน้นเป้าหมายด้านความยั่งยืน เป็นการพัฒนาโดยไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ มีระบบการกำกับดูแลแหล่งท่องเที่ยวที่ดีและมีการบริหารความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพควบคู่กับการดำเนินงานอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้นักท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ คุณภาพชีวิต และความต้องการของคนในท้องถิ่น คุณภาพของสิ่งแวดล้อม คุณภาพของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ และมุ่งเน้นกระบวนการการขับเคลื่อนแหล่งท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน

O: Opportunity แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มโอกาสในการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอนาคต มีการดูแลและพัฒนาเรื่องการจัดการนักท่องเที่ยวรวมถึงการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวว่ามีเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือเพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวหรือไม่ อีกทั้งส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนมากขึ้น และส่งเสริมให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับน้ำพุร้อนและคนในชุมชนบริเวณแหล่งน้ำพุร้อนช่วยกันสร้างภาพลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ให้แก่

น้ำพุร้อน เพื่อที่จะพัฒนาให้น้ำพุร้อนนี้เป็นต้นแบบของแหล่งท่องเที่ยวแก่น้ำพุร้อนที่อื่น ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นการเพิ่มโอกาสในการรองรับนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นที่มีความสนใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอนาคตมากขึ้น

N: Natural แนวทางการอนุรักษ์ดูแลแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติและปรับปรุงทัศนียภาพโดยรอบ มีการอนุรักษ์และดูแลแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อน เช่น มีการปิดให้บริการชั่วคราวในบางครั้งเพื่อพักฟื้นพูนแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติ รวมไปถึงการทำความสะอาดของบ่อน้ำพุร้อนอีกทั้งผู้ที่ส่วนร่วมในพื้นที่ รวมไปถึงผู้ที่ต้องรับผิดชอบในพื้นที่ มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในแต่ละวันเพื่อป้องกันไม่ให้เกิด Over – Tourism เพราะถ้ามีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากเกินไปอาจทำให้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของแหล่งน้ำพุร้อนทางธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรมได้ อีกทั้งต้องมีการคอยดูแลแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติและปรับปรุงทัศนียภาพโดยรอบ เช่น ต้นไม้ หญ้า โดยคอยดูแลให้ทัศนียภาพต่าง ๆ ให้ดูสะอาดและน่ามองอยู่เสมอ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนธรรมชาติ และสร้างแรงดึงดูดทางการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติมากขึ้น

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ จากที่ได้ศึกษาในแหล่งพื้นที่น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง ทำให้คณะผู้วิจัยพบว่าน้ำพุร้อนแจ้ซ้อนมีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง เพื่อพร้อมสำหรับการรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยทางคณะผู้จัดทำได้ดำเนินการศึกษาพื้นที่น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปางตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 3 ข้อ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง สำหรับการรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จึงทำให้ทราบว่าแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติที่ได้มาตรฐานคุณภาพ โดยรวมอยู่ในระดับ ดีมาก ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน คือ ความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว และจากผลการวิจัยทางคณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำ CHAESON Model เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปางสำหรับการรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้ดีขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การประเมินศักยภาพแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง ควรมีการเก็บตัวอย่างของน้ำพุร้อนในแต่ละบ่อมาตรวจสอบคุณสมบัติของน้ำและนำมาเปรียบเทียบความแตกต่าง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ตรวจสอบคุณสมบัติของน้ำและเปรียบเทียบข้อมูลในการพัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่น่าสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวมากขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ควรศึกษาช่องทางประชาสัมพันธ์และการสื่อสารให้นักท่องเที่ยวเกิดจิตสำนึกและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ควรมีการวิเคราะห์เกณฑ์การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติม เพื่อจะได้มีการประเมินที่มีความทันสมัย สามารถเปรียบเทียบกับปัจจุบันได้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ กำหนดเกณฑ์การประเมินศักยภาพที่มีความทันสมัย และได้มาตรฐานสากล

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบศักยภาพของแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อนที่สำคัญ คือ ขนาดพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวก สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาศักยภาพแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน โดยควรให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมและเข้าถึงได้ทุกคน ภายในบริเวณแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อนและบริเวณใกล้เคียงโดยรอบควรมีการพัฒนาพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุและคนพิการมากขึ้น เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ควรทำป้ายสื่อความหมายให้ชัดเจน เข้าใจง่าย และทั่วถึงครอบคลุมเส้นทางการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวและภายในแหล่งท่องเที่ยว ในส่วนของด้านความสะอาดและความเพียงพอของห้องสุขา ควรหมั่นทำความสะอาดและเพิ่มจำนวนห้องสุขาให้เพียงพอต่อความต้องการ และควรพิจารณายกเลิกการเก็บค่าเช่าอุทยานฯของเด็กเล็กและควรมีราคาพิเศษสำหรับคนในท้องถิ่น ควรมีการวิเคราะห์เกณฑ์การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติม เพื่อจะได้มีการประเมินที่มีความทันสมัย สามารถเปรียบเทียบกับปัจจุบันได้

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

1. ด้านการพัฒนาแผนการตลาดสินค้าของคนในชุมชน
2. ภูมิปัญญาของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งน้ำพุร้อนแจ้ซ้อนอย่างไรเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่พึงพอใจของทั้งคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพยากรธรณี. (2566). น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน. สืบค้นจาก <https://www.dmr.go.th/น้ำพุร้อนแจ้ซ้อน/>
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (2566). จำนวนเงินอุทยานแห่งชาติ นักท่องเที่ยวและยานพาหนะ. สืบค้นจาก <https://portal.dnp.go.th/Content/nationalpark?contentId=20014>
- งามนิจ แสนนำพล, วารินทร์ มัชฌมบุรุษ, ประกอบศิริ รักดีพิณิจ และ พัจน์พิตดา ศรีสมพงษ์. (2563). สถานการณ์และศักยภาพของธุรกิจเชื่อมโยงการท่องเที่ยวรอบแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำพุร้อน ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ* 13(1), 1-17. สืบค้นจาก https://so04.tci-thaijo.org/index.php/social_crru/article/view/233506
- จุไรรัตน์ นิคมพาสี. (2563). คุณภาพการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 6(3), 1-14. สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/rpu/article/view/248915>
- บำเพ็ญจิต แสงชาติ. (2540). วัฒนธรรมการดูแลตนเองในผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ การศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย(วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- พิศมัย จตุรัตน์ และ ชวลีย์ ณ ถลาง. (2565). พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนของกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 16(2), 50-64. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/journaldttc/article/view/262397>
- ปวรรณา อัจฉริยบุตร. (2553). ธาราบำบัดและน้ำพุร้อน. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 5(1), 87-100. สืบค้นจาก https://so04.tci-thaijo.org/index.php/yrh_human/article/view/134687/100775
- มนัส สุวรรณ และคณะ. (2541). *การจัดการการท่องเที่ยว*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- รัฐสุวรรณ กิ่งแก้ว และ ดำรง โยธารักษ์. (2561). *การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดนครศรีธรรมราช* (รายงานวิจัยสมบูรณ์). สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สิรินญา แก้วแกมคำ. (2556). *การศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุ* (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุนิษา เพ็ญทรัพย์ และ ปวันรัตน์ แสงสิริโรจน์. (2555). พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กรณีศึกษาบ่อน้ำพุร้อน รักษะวาริน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สนามกีฬาแห่งชาติ.

สำนักอุทยานแห่งชาติ. (2566). จำนวนเงินอุทยานแห่งชาตินักท่องเที่ยวและยานพาหนะ. สืบค้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://portal.dnp.go.th/Content/nationalpark?contentId=20014>

Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination of the future – Growth strategies for accommodation establishments in alpine regions. *Tourism Management*, 21(1).

DOI:10.1016/S0261-5177(99)00095-3